

HATLEY LİSESİ

MUHTAÇ OLDUĞUN KUDRET GENLERİNDE!

Mavikale'nin bu sayısında, satranç yeteneğini ve ilk satranç eğitimini annesinden alan ancak henüz bunun farkında bile olmayan bir gencin yaşamına odaklanan bir komedi filmini tanıtacağım: Hatley Lisesi

FİLMİN KÜNYESİ

Türkçe adı	Hatley Lisesi
Orijinal adı	Hatley High
İngilizce adı	Hatley High
Yönetmen	Phil Price
Yapım yılı	2003
Yapımcı ülke	Kanada
Orijinal dil	İngilizce
Süresi	90 dakika
Eserin yazarı	Myles Hainsworth
Oyuncular	Nicolas Wright, Rachelle Lefevre, Nwamiko Madden, James A. Woods, Paul Van Dyck, Robert Jadah, Malcolm Travis, Anatoly Zinoviev, Ivan Vukov, Ilona Elkin, Sam Stone, Howard Rosenstein, Michael Romano, Shotaro Ozawa, Rob deLeeuw
IMDB Puanı	6.1

Prof. Dr. Ergin Çiftçi

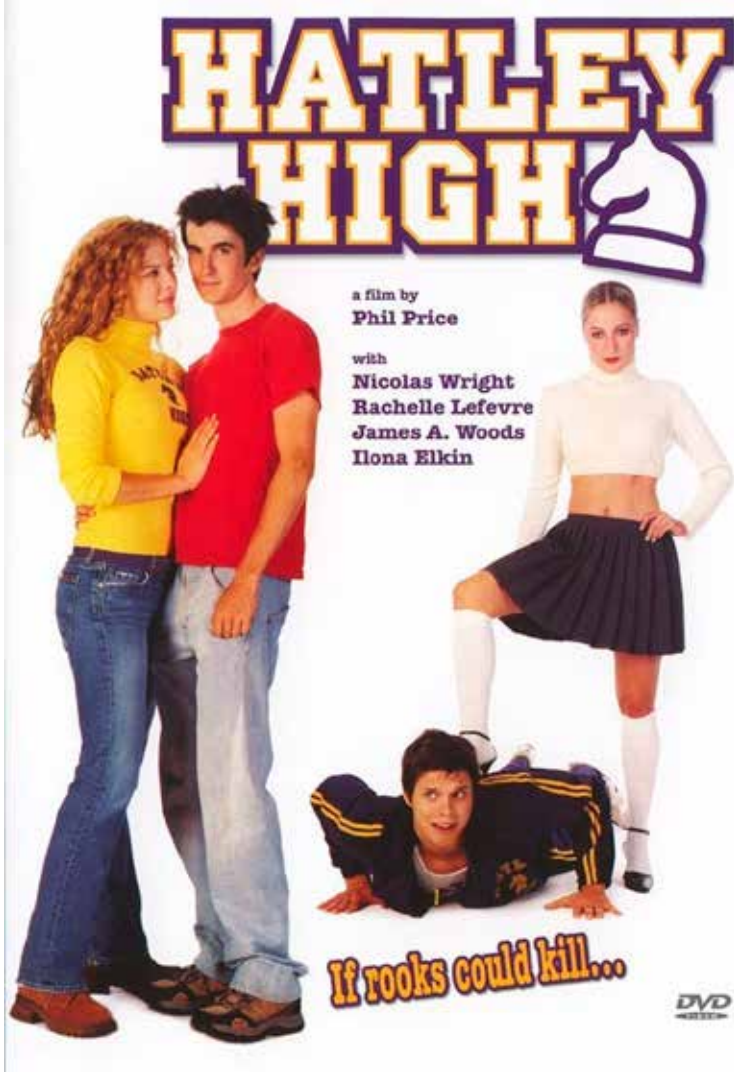
Sporcu

erginciftci@gmail.com

Kamera, Kanada'da küçük bir kasabaya açılır: Kuzey Hatley. Bu şirin belde-
de hayat sessiz, sakin akıyor gibi görünse de bu ilk bakış yanıltıcıdır. Kasaba
bir zamanlar adeta satranç ateşiyle tutuşmuş, zamanla alevleri durulmuş
ama hala için için yanıyor gibidir: Yangının merkezi, kasabanın kalbinin at-
tığı Hatley Lisesi'nde iddialı bir satranç maçı daha yeni bitmiştir, kasabada
bir pastane lisenin satranç takımı Hatley Şövalyeleri'ne %10 indirim ilanını
gururla asmıştır camına, pastacı olduğu izlenimi veren kişi de muhtemel
bir müşterisiyle satranç oynamaktadır, kilisenin papazı kendisine sorulunca
“Elbette satrancı seviyoruz, Tanrı bile satrancı sever!” yanıtını verir ötesini
çok düşünmeden, bir kadın satranca olan aşkını tişörtünün üstüne yazdığı

yazıyla özetlemiştir, marinada satranç oyuncularını için 5 dolar indirim yapıldığı yazılıdır, göl kıyısında bir roman okur gibi görünen bir adama kamera yaklaşınca elindeki aslında bir satranç kitabı olduğu ve omuzuna Hatley Lisesi satranç takımının dövmesini yaptırdığı anlaşılır... Yazılarda satranç figürleri bir mücevher gibi cömertçe kullanılmıştır; at, kale, fil... Satranç kasabada her yerdedir!

Kendisiyle röportaj yapılan, lisenin en kuvvetli oyuncusu Shaun Rhodes, satrancın burada bir çeşit din olduğunu iddia ederken alçak gönüllü olmadığını da gösterir: “Evet, ben de onun peygamberiyim!”

Hatley Lisesi filminin afişi.

Kısa sürede kasabanın bu olağan halini de aşan bir yeni gelişme olduğunu anlarız. Bir dönem kasabanın en ünlü satranççısı olan, kasabayı uzun zaman önce terk eden Melanie Lloyd'un oğlunun, babasıyla birlikte gelip kasabaya yerleşecek olma-

sı! Kasabada yaşayan bir efsane olsa da Melanie yakın zamanda maalesef hayatını kaybetmiş, eşi ve oğluna çocukluğunun geçtiği kasabadaki evini bırakmıştır. Acaba oğul da annesi gibi bir satranç efsanesi olacak mıdır? Akıllara bu soru çoktan düşmüşken lisenin en kuvvetli satranç oyuncusu Shaun Rhodes, henüz hiç karşılaşmamış olsalar da o gizemli şampiyon adayına şimdiden meydan okumaktadır. Okulun satranç antrenörü, oğlunu hiç görmemiş olsa da Melanie'yi tanıma fırsatı bulduğunu anlatır: “O bir dâhiydi, vezirine dokunmadan bile maç kazanabilirdi!” Amigo kızların lideri Hyacinthe Marquez ise kasabada satrancın bu kadar popüler olmasından artık sıkılmış gibi görünmektedir: “Bu kasabanın bir satranç efsanesine daha ihtiyacı yok!”

Bu arada, kasabaya kendinden önce adı gelen Tommy Linklater girer sahneye. İlk bakışta hiç de iddialı bir genç gibi görünmemektedir. Küçük sihirbazlık numaraları yapan, sessiz, kibar, incecik fiziğiyle kendi halinde bir delikanlıdır. Kendisi de bir satranç tutkunu olan, her fırsat bulduğunda odasında kendi kendine satranç oynayan okul müdürü, Tommy'yi karşılarken çok heyecanlıdır. Ona okulu gezdirip tanıtması için Hyacinthe'yi görevlendirir. Hyacinthe, lisenin kalbinin, satranç maçlarının yapıldığı spor salonunda attığını anlatır. Ülkedeki diğer bütün okulların tersine, futbol sahası bile öğrencilerin uğrak yeri değildir. Okulun kazandığı madalya ve kupaların neredeyse tamamı da görünüşe göre satrançtan gelmiştir.

Okuldaki ilk gününü babasına anlatan Tommy ne kadar etkilendiğini itiraf eder, herkes annesini tanımaktadır, her yerde onun fotoğrafları asılıdır. Babası da benzer deneyimleri yaşamıştır kasabayı dolaşırken. Bu sırada evlerine ilk beklenmeyen misafir çıkagelir. Kasabanın papazı, bu hoş geldin ziyareti sırasında ünlü bir fizik profesörü olan Tommy'nin babasına olan hayranlığını dile getirir. Baba ve oğulun buraya yalnızca bir yıllığına geldiği, asıl amaçlarının uzun zamandır önemli bir fizik problemi üstünde çalışan babanın, bu sakin kasabada kafasını toplayarak, tıkanıp kaldığı problemi çözmesi ve onu bir kitap haline getirmesi olduğu anlaşılır. İlk karşılaşmada sanki bir din ve bilim çelişkisi yaşanacak gibi görünse de evreni anlamaya çalışan bu iki adam kısa sürede yakın dost olurlar.

Tommy kendine spor kulübü seçerken basketbolu tercih ederek herkesi şaşırtır. Kulüpteki birkaç öğrenci de aslında bu spordan pek bir şey anlamamaktadır. Lisede sanki satranç dışı aktivite yalnızca satranç oynayamayacak kadar kötü, ezik birkaç öğrenciye kalmıştır. Bütün okulun beklediği, ezeli rakip Princeton ile spor salonundaki kapışmanın da satrançta olmasına şaşıran yalnızca Tommy olur. Shaun Rhodes liderliğindeki Hatley Şövalyeleri rakiplerini bir kez daha mağlubiyete uğratar. Hatley Şövalyeleri'nin karizmatik antrenörünün, aslında Ruslarla 1976 yılında yapılan maç sırasında iltica eden Rus takımı antrenörü olduğunu da bu sırada öğreniriz. Zaferin öğrencilerle kutlandığı gece partisinde, Shaun yine Tommy'ye takılır: "Eğer satranç bilseydin şimdi benden imza istiyor olurdu!" Bu sataşmalara başışık gibi görünen Tommy, Hyacinthe Shaun'un maça çok da iyi oynamadığını, aslında oyunu 7 hamle önce bitirebileceğini, Sicilya Savunmasını durdurmanın daha iyi yolları olduğunu söyler. Hyacinthe gerçekten şaşırmıştır, çünkü Tommy kendisi dâhil herkeste sanki satrançla hiç ilgilenmediği izlenimi uyandırmıştır. Tommy aslında küçükken annesinden satranç öğrendiğini, onunla satranç maçları yaptığını hatırlamıştır. Peki, hiç onu yenebilmiş midir? Tommy hüzünlü bir tarzda yanıtlar soruyu: "Evet, o yaşlandığında..."

Tommy arkadaşlarıyla gittiği Altın Kale adlı barda annesiyle ilgili hiç bilmediği şeyler olduğunu öğrenecektir. Mekânın her yerini, satranç takımları, satranç haberi veren gazete kupürleri ve satrançtan kazanılmış kupalarla donatmış olan bar sahibi, annesinin 1976'da Ruslarla yapılan maçta, kendisinin de oyuncular arasında yer aldığı takımın kaptanı olduğunu, mutlak bir galibiyet beklediklerini ama Melaine'nin maçı kaybederek kasabada yaşayan herkesi hayal kırıklığına uğrattığını, kasabayı da bu nedenle terk ettiğini anlatır. Tommy annesinin ne kadar usta bir satranç oyuncusu olduğunu artık daha iyi anlamıştır. Bu durumda annesi kendisine karşı isteyerek oyun kaybetmiş olmalıdır. Babası onun bu çıkarımının doğru olmadığını söyler: "Hatırlıyorum, 11 yaşındaydın, annen geldi ve bana senin onu satrançta yendiğini söyledi."

Zaman içinde Tommy ile Hyacinthe arasında duygusal bir yakınlaşma yaşanır. Bu duygusal ortamda, Shaun'un Tommy'ye bitip tükenmek bil-

meyen sataşmalarından bıkan Hyacinthe bir gün dayanamaz ve Tommy'nin isterse satrançta onu kolayca yenebileceğini söyler. Shaun oynamaya her zaman hazırdır; gövdesine sardığı bir fişekliğe dizilmiş mermiler gibi duran satranç taşlarıyla hemen meydan okur, Tommy kabul eder ve maç başlar! Beyazlarla oynayan Shaun kendinden emindir, ilk hamle hakkını kırmızı taşlarla temsil edilen Siyahlara verir, bir taraftan oynarken diğer taraftan rakibinin oyun tarzını aşağılamayı da ihmal etmez: "Budapeşte Gambiti, yapabileceğinin en iyisi bu mu?" Atın merkeze değil hareketi kısıtlı olacak biçimde ilk dikeye çıkılması, kuvvetli filin değişilmesi... Shaun oynarken rakibinin stratejik hatalarının hepsini izleyicilere duyurur ve sonunda da oyunun üç hamlede biteceğini ilan eder. Tommy de sonunda yenilgiyi kabullenmiştir. Ancak Hyacinthe'in kendisini satranç oynamaya zorlanmasından hoşlanmamıştır.

Lisenin en iddialı satranç oyuncusu Shaun oynamaya daima hazırlıktır!

Shaun'un aklı ise, Hyacinthe tarafından ileri sürülen, Tommy'nin isterse onu kolayca yenebileceği iddiasında kalmıştır. Bunu anlamak için Tommy'yi para karşılığı satranç oynanan bir yeraltı kulübüne götürür. Kulübün en güçlü oyuncusu, ilk görünüşü ürkütücü bir Japon'dur. Karşısındakinin Melaine'nin oğlu olduğunu öğrenince yüksek bir bahis karşılığında oynamayı kabul eder. Oyun çekişmeli gidiyor gibi görünürken Tommy birden duraksar, Shaun'a oyunu kazanırsa rakibinin tepkisinden çekindiğini söyler, bunu sorun etmemesi gerektiği teminatını alınca da rakibini mat eden hamleyi yapar. Üstünden ilk şaşkınlığı atan Japon rakip, yenilgiyi saygıyla kabullenmiştir.

Shaun, Tommy'nin aslında çok güçlü bir satranç oyuncusu olmasına karşın, kendi isteği ile maçı kaybederek, herkesin içinde onurunun kırılmasına izin vermeyişinden çok etkilenmiştir. Tommy'ye karşı davranışı bütünüyle değişir.

Shaun (solda, James A. Woods) ve Tommy (Nicolas Wright) nihayet karşı karşıya gelirken Hyacinthe (ortada, Rachelle Lefevre) halinden memnun.

Tommy ve Shaun yeraltı satranç kulübünde.

Bütün kasaba, yıllar sonra yeniden lise takımıyla maç yapmaya gelmeyi kabul eden Ruslarla yapılacak maça kilitlenmiştir. Hatley Şövalyeleri, bir taraftan sınav ve mekik çekip ağırlık kaldırırken diğer taraftan da tahtada hamle yaptıkları garip bir antrenmanla maça hazırlanır. Bu arada takım kaptanı Shaun, Tommy'den gizlice ders almaktadır. Bu derslerden birinde Tommy yenilgiyi kabullenirken Shaun'a artık maça hazır olduğunu da müjdelere (Diyagram 1).

Turnuvanın yapılacağı spor salonu "soğuk savaş" temasında düzenlenir: Bir tarafta Amerikan bayrağı ve Kennedy, Nixon, Reagan gibi başkanların fotoğrafları diğer tarafta da Sovyet bayrağı ve Le-

nin, Kruşçev gibi liderlerin fotoğrafları asılmış, elbette aralara satranç figürleri de serpiştirilmiştir.

Rus takımının kasabaya gelişi gerçekten de çok görkemlidir: Antrenöründen oyuncusuna kadar kırmızı şık bir üniforma giyen bu disiplinli takımın en gösterişli elemanı kuşkusuz güzelliğiyle dikkat çeken kadın takım kaptanıdır. Güznel kadın en çok Shaun'un ilgisini çekmiştir. Maç öncesi akşamında, spor salonunda, kasabalıların ve her iki takımın katıldığı muhteşem bir parti verilir.

Rus takımını maçı kazanacağından emindir.

Ertesi sabah maç başladığında işler hiç de Hatley Şövalyeleri'nin beklediği gibi gitmez. Şövalyeler

birer birer pes ederken dört maçın sonunda 3-1 geri düşmüşlerdir. Maç sonucunu, kazananın 3 puan alacağı, takım kaptanları arasında yapılacak olan karşılaşma belirleyecektir. Bütün gözler takım kaptanı Shaun'u arar ancak göremez. Partide Rus kaptan tarafından ayartılarak müdürün odasına kilitlenen Shaun maça çıkamayacaktır. Antrenör hükmen yenilgiye az bir zaman kala Tommy'i takım kaptanı olarak maça sürer. Shaun tuzağı fark ederek kendisini kurtaran arkadaşları tarafından salona getirildiğinde takım kaptanları arasındaki final maçı resmen başlamıştır. Simlerle süslenmiş, pırıl pırıl parlayan bir satranç takımı ile oynanan maç oyun ortasına geldiği sırada Tommy Rus kaptana sataşır: "Burada ne yapacağımı düşünüyorsun? Vezirimi oynayacağım ve ne olacağını göreceğiz." Tommy sözünü tutar ve vezir hamlesini yapar. Rus kaptan şaşırmıştır: "Bu kadar aptalca oynamayı sana kim öğretti?" "Annem" der Tommy. Rus kaptan feda edilen veziri iştahla alırken "Annen bir aptaldı, vezirin artık bende!" demeyi de ihmal etmez. Tommy ise sakince yanıt verir: "Senin şahın da 5 hamle sonra benim!" Rus kaptan şaşkınlıkla bakar tahtaya, bir süre düşündükten sonra maçı kaybettiğini kabullenerek şahını devirir. Hatley Şövalyeleri

yıllar önce kaybettiği maçın rövanşını almıştır! Sarılışlar, öpüşler, kahkahalar, hayal edilen yerden selamlar... Ve perde iner.

Hatley Lisesi, Avustralya doğumlu yönetmen Phil Price'in ilk bakışta gençlik komedisi tarzında görünen eseri. Yalnızca birkaç sinema filmine imza atan yönetmenin neredeyse son on yılda yeni filmi olmadığını görüyorum. Yönetmen, kendi filminde basketbol antrenörü olarak küçük bir rol de üstleniyor. Filmde yer verdiği klişeler ortaya çıktıkça filmin aslında lisede geçen spor filmlerini ve okula yeni gelen çocuk konulu filmleri hicvettiği anlaşılır. Spor konusu olarak yönetmenin satrancı seçmesi elbette enteresan sahneler izlememizi sağlıyor.

Hatley Lisesi, bir bölge halkının yediden yetmiş satranç tutkusu yaşamasını alaycı bir dille anlatışı açısından bu sayfalarda daha önce tanıtılan 'Satranç Ateşi' filmiyle benzeşiyor. Bir okul takımı veya satranç kulübünün başarı öyküsünü canlandırması açısından da Güney Bronx Şövalyeleri, Bir Kralın Yaşamı, Kayıp Şampiyon ve Oyun Sonu filmleri ile benzerlikler taşıyor. Rus takımının sahneye çıkışı ise Rocky IV filminde Amerikalı ve Sovyet sporcular arasındaki geri-

Rus satranç takımının kaptanı Anya (Ilona Elkin) Tommy'e karşı hamle yapıyor.

limli karşılaşmaya açıktan selam gönderiyor.

Odağını satranç oluşturmaya karşın Hatley Lisesi, satrançsever izleyici için hemen hemen hiç bir doyurucu satranç konumu sunamıyor. İlk hamlenin Siyahlardan gelmesi, Beyazın oynama başlarken önce saatine basıp sonra hamlesini yapması gibi çok göz tırmalayıcı hatalar içeren film hiç ilişkisi olmayan konular için Sicilya Savunması, Budapeşte Gambiti gibi adlar telaffuz ederek aynı zamanda kulak tırmalayıcı hale gelmeyi de başarıyor. Bu özellikleriyle bir satranç danışmanı olmadığını adeta ilan eden film bu beklentiye boşa çıkarmıyor; filmin yazılarında herhangi bir satranç danışmanına rastlamıyorum.

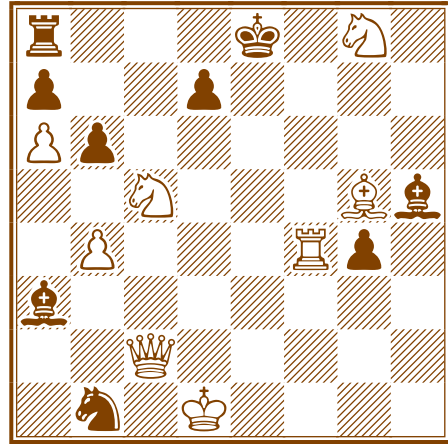
Hatley Lisesi, buna karşın özellikle gençler için eğlenceli bir film olabileceğinin ipuçlarını veriyor. Biri sürekli konuşan, diğeri ise film boyunca tek laf etmeyen ve birbirleriyle sürekli didişen yapışık ikizler, sörf yapma hayali kuran okulun tek yetenekli basketbolcusu, film boyunca atıf yapılan popüler bilgisayar oyunları, çoğunlukla düzeyli espriler, gençler arasında sakince gelişen aşk gibi filmin temposunu belirli bir düzeyde koruyan öğeler filmi ayakta tutmaya yetiyor. Bir astrofizikçiyle bir din adamı arasında gelişen ve giderek felsefi düzeyi yüksek bir noktaya ulaşan dostluk filme bambaşka bir tat veren lezzetli bir sos niteliğinde. Bunlara, zaman zaman satranca da atıfta bulunan, rap dâhil çeşitli tarzda müzikler de eklenince film kendini bir solukta izletiyor.

Elime yıllar önce geçmesine rağmen altyazısı olmadığı için şöyle hızlıca bakıp bir köşeye attığım, sonunda yazılacak bir yığının içinden rastgele çekip aldığım film bitiyor. Filmi zaman geçtikçe daha çok sevmeye başladığımı hissediyor, o ilk bakışın ne kadar yanıltıcı olduğu duygusunu yaşıyorum yeniden. Aldığı yenilgiyle yıkılan, onu hayata bağlayan her şeyi bırakıp giden, kavgasını sürdürseydi büyük usta olacağına kesin gibi bakılan, zekâsı kadar güzelliğiyle de yıllar sonra bile bir 'kalp kıran' olarak akıllarda kalan Melaine'yi elbette çok merak ediyorum. Ama benim için fil-

min en önemli kahramanı kilisenin papazı Lorne Granger oluyor. Melaine'ye gençliğinde âşık olacak kadar güzel bir kalp taşımakla kalmıyor, hayat hakkında belki de hiç kimsenin yapmadığı kadar kafa yoruyor. Daldığı düşünceler öylesine derin ki baş ağrısı çekiyor, arada burnu kanıyor. Bunları başkalarına anlatmak zorunda kaldığında Tanrı'dan mesaj geldiği esprisini bile yapabiliyor. Evreni ve içinde akıp giden hayatı öylesine kavramış ki bir astrofizik profesörünün takılıp kaldığı teorik fizik problemini bile kolayca çözebiliyor. Öncesiz ve sonrasız, evrenin kıyısındaki bir gezegenin unutulmuş bir kasabasındaki o küçük tapınağında, sanki hiç kimseye hissettirmeden, yaşamın bütün sırlarına ermiş gibi sakince duruyor.

FİLMDEN DİYAGRAMLAR

Diyagram 1

wKd1,Qc2,Nc5,g8,Bg5,Rf4,Pa6,b4/bKe8,Nb1,Ba3,h5,Ra8,-
Pa7,b6,d7,g4

Shaun Rhodes – Tommy Linklater

Beyaz hamle dedir.

1. ♔×e4#

Kaynaklar

1. <https://www.imdb.com/title/tt0340149/> (Erişim tarihi: 12.01.2020)